

การพิจารณาไปคุ้มครองของลาว

ประเทศลาวซึ่งเดิมเรียกว่าราชอาณาจักรลาวหรืออาณาจักรลาว ได้กลายเป็นอาณา
เขตของฝรั่งเศสในฐานะเป็นรัฐอารักขา (protectorate state) รัฐหนึ่งในส่วนที่เรียกว่า
อินโดจีนของฝรั่งเศส ทั้งนี้ โดยสนธิสัญญาซึ่งทำขึ้นระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลฝรั่งเศส เมื่อ
วันที่ ๑ ตุลาคม ๑๙๑๑ สนธิสัญญานี้มีข้อใจความว่าราชอาณาจักรลาวเกือบทั้งหมด (ดินแดนที่เข้โดย
เสียให้แก่ฝรั่งเศสอีกในปี ค.ศ. ๑๙๑๔) ซึ่งในขณะนั้นเป็นของไทยต้องตกไปเป็นของฝรั่งเศส
การเสียดินแดนครั้งนี้เนื่องมาจากนายอากุสท์ ปาเว (Auguste Pavie) ซึ่งขณะนั้นเป็นกงสุล
ฝรั่งเศสประจำกรุงเทพฯ และต่อมาเคยเป็นกงสุลฝรั่งเศสประจำนครหลวงพระบาง ได้ขอ
ความดีใจโดยให้มีการเห็นชอบจากรัฐบาลฝรั่งเศสในสมัยนั้นจากข้ออ้างที่ว่า ดินแดนซึ่งอ้างว่าเป็น
ซึ่งตกแก่เข้ของลาวของเข้ และเมื่อรวมกับเข้มาตกอยู่ในอำนาจของฝรั่งเศสแล้ว ดินแดนซึ่งอ้าง
แต่เข้าใจจึงกล่าวถึงตกอยู่ในอำนาจของฝรั่งเศสแล้ว

- ๑) ฝรั่งเศสแบ่งแยกการปกครองในแหลมอินโดจีนออกเป็นรัฐอารักขา ๔ รัฐด้วยกันคือ รัฐอารักขา
กึ่งเก็ญ (Tonkin) นครเวียงจันทน์ รัฐอารักขาอันนัม (Annam) นครหลวงพระบาง รัฐอารักขา
โคชินไชนา (Cochin-China) นครเวียงจันทน์ รัฐอารักขาเขมร (Cambodia) และรัฐอารักขา
ลาว (Laos) ทั้ง ๔ รัฐอารักขานี้ ฝรั่งเศสรวมเรียกว่าสหภาพอินโดจีนของฝรั่งเศส
(French Union for Indochina) ภายหลังในปี ค.ศ. ๑๙๔๕ ได้มีการลงนามที่กรุงปารีส
รับรองว่ารัฐดังกล่าวเป็นรัฐผูกพันภายในสหภาพฝรั่งเศส (Associated States within the
French Union) และได้รับอิสรภาพจากรัฐบาลฝรั่งเศสเมื่อวันที่ ๒๔ มกราคม ค.ศ. ๑๙๕๐
- ๒) ตาม ก) การเสียดินแดนไทยให้แก่ฝรั่งเศส โดยพลตรี หลวงวิจิตรวาทการ จากหนังสือ
วิจิตรวาทการ ซึ่งลงพิมพ์ครั้งแรกในวารสารวารสารานเชิงศสของงาน ๑๖ สิงหาคม
๒๕๐๘ หน้า ๑๑๑ - ๑๒๒
- ๓) Thailand's Case by Luang Vichitr Vadakarn
- ๔) ส. พ. ทางบรรณาธิการในระหว่างสยามกับต่างประเทศ โดย หลวงวิจิตรวาทการ ซึ่ง
พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานบรรณาธิการเชิงศสของงาน ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๐๖ หน้า ๕๕ - ๖๕ หน้า
๒๕๑ ๒๕๒ - ๑๕๓
- ๕) Luang Vichitr Vadakarn, Thailand's Case, (Bangkok : Thai Commercial
Press, 1949) หน้า ๑๓

๑. พระราชโองการปกครองของฝรั่งเศส

ก่อนที่ฝรั่งเศสจะเข้ามายังอินโดจีนเวลานั้น ญวนได้มีการปกครองเป็นอิสระซึ่งมีพระเจ้า
 และแบ่งการปกครองออกเป็นสามราชอาณาจักร โดยสิ้นเชิง ค.ศ. ๑๖๖๑ เป็นต้นมา ได้ถือปฏิบัตินี้
 ถึงสามครั้งในรัชกาลพระเจ้าฟ้างุ้มม่งไป ก็คือ ที่นครเวียงจันทน์ นครหลวงพระบาง และนครจำปาศักดิ์
 ซึ่งก็คือ ราชอาณาจักรล้านช้างมั่งมั่งเป็นอิสระไว้ชั่วคราว จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. ๑๖๘๖ ราชอาณาจักร
 นครจำปาศักดิ์ก็ตกเป็นพระบรมราชูปถัมภ์ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี และในรัชสมัยที่
 มาซึ่งราชอาณาจักรรัตนโกสินทร์และราชอาณาจักรนครเวียงจันทน์จึงตกอยู่ภายใต้การปกครอง
 ของไทย โดยที่แม้ว่าราชอาณาจักรยังคงมีกษัตริย์ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากไทยให้ทำการปกครองเป็น
 มา^๑ จนถึงปี ค.ศ. ๑๘๖๘ ราชอาณาจักรนครเวียงจันทน์ก็สลายตัวลง ซึ่งมี เจ้าอนุวงศ์
 โขงเจมผู้ครองราชย์ที่ ๓ นรสิงห์โคตมว่าไปขึ้นเรือนกว่าเจ้าอนุวงศ์ผู้ครองราชอาณาจักรเวียงจันทน์
 ร่วมกับเจ้าราชบุตรโอรสของราชอาณาจักรนครจำปาศักดิ์ได้ก่อกบฏนำทหารขึ้นเมืองมอญและเมือง
 มาคิไทย แต่ในที่สุดก็ถูกปราบอย่างราบคาบ และเจ้าอนุวงศ์เอง ถูกจับตัวนำส่งมากรุงเทพฯ
 ระยะเวลาสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าอาบราชอาณาจักนครเวียงจันทน์ยก
 ทัพมาช่วยรบและปราบกบฏจนสิ้นกบฏนครเวียงจันทน์จึงมาขึ้นกับไทยเป็นเมืองขึ้น
 โสการตั้งตัวเมืองเมืองใหม่คือไป และทรงประกาศพระบรมราชโองการให้ขึ้นกับคณะกรรมการรักษา
 หัวเมืองกลางเมืองมอญของสยาม โดยให้ตั้งเจ้าผู้ครองราชอาณาจักรนครเวียงจันทน์ชื่อ ไซไซ^๒
 จนถึงปี ค.ศ. ๑๘๘๓ ราชอาณาจักรลาวทั้งหมดจึงเป็นขึ้นแก่ฝรั่งเศส

๑ René de Bervil, Kingdom of Laos "Historical Aspect of Laos" by
 Katay D. Sasorith, (Saigon : France-Asie, 1959) หน้า ๒๔

๒ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิถียา ชุดที่ ๖, การศึกษาสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (กรุงเทพฯ : กอ
 การศึกษาศอภคินแห่งรัฐบาล, ๒๕๐๔) หน้า ๔๔

๓ เรื่องเดียวกัน หน้า ๕๐ - ๕๑

การที่ความทรงของแบบการปกครองเช่นนี้ ความเห็นอันหนึ่งอันเดียวเกิดขึ้นจึงไม่สมควรจะยอม
 อ้อมแอ้มเกิดขึ้น ในระยะนั้นเป็นระยะของการแสวงหาอาณาเขตของชาติมหาอำนาจตะวันตกผู้
 ก้าวถึง โอบอ้อมอารีจะรักษาอำนาจเป็นอันมั่นคงแห่งของชนไวได้ความวิสัยผู้มีอำนาจนั้น เมื่อได้
 อวดจากโดยไม่มีผู้รังเกียจก็ทวีขึ้นสิ่งอื่นเรียกว่า "รัฐในอเมริกา" ให้แก่เขา ในการปกครองอา-
 ณาจักรต่าง ๆ มีราชอาณาจักรนครหลวงนครบางอันเป็นลักษณะในอเมริกาเพียงแห่งเดียวเท่านั้น
 ที่ยังคงสละการปกครองอยู่ในขณะมีราชอาณาจักรอื่น ๆ ถูกปกครองเพราะโดยไปโดยกฎหมาย แต่
 โดยการทำจริงแล้วมีฐานะเป็นเพียงอาณานิคมของฝรั่งเศสและแห่งหนึ่งเท่านั้นเอง ซึ่งรัฐในอเมริกา
 ระหว่างฝรั่งเศสและราชอาณาจักรนครหลวงนครบางอันก็ปกครองโดยเห็นถึงสภาพที่ความอยู่
 ของบรรดาต่าง ๆ เท่านั้น (เช่นบางราชอาณาจักรอื่น ๆ) ที่ไม่ได้อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐ
 ว่ากันด้วยวิธีการที่รับซึ่งกันและกัน. พลคนหนึ่งชื่อ "บอร์" ของจากโดยตติงจากที่ได้เกิดสงครามระบอบ
 อื่นระหว่างฝรั่งเศสกับโอบอ้อม ค.ศ. ๑๘๔๐ นั้น รัฐบาลฝรั่งเศสสมัยนายคองดอร์ซี (Philippe Pétain) ได้ลงนามในสัญญาให้การอารักขาจากพลคิตีกับทวีปแห่งราชอาณาจักร
 นครหลวงนครบางเมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ค.ศ. ๑๘๔๐ ซึ่งถือเป็นการยอมตนทางใจ (moral
 compendition) อย่างหนึ่ง ในการยอมรับว่าระบอบมีฐานะเป็นนักปฏิวัติและการตั้งตน
 จึงเห็นได้ว่าฝรั่งเศสมีใฝ่ในปฏิวัติที่ปฏิวัติปกครองนครหลวงนครอื่นอีก นายโคตรนี่เห็นที่จะทำ
 การของรัฐบาลฝรั่งเศสเพื่อปกครองลาวทั้งนั้นด้วย ส่วนทางนครเจ้าฟ้าก็เห็นฝรั่งเศสกับ
 เอ็ดการมีปฏิวัติปกครองเช่นกัน โดยใฝ่ทำปฏิวัติที่มายืนคองเจ้าฟ้าว (Provisional
 Hodus Vivond) ปี ค.ศ. ๑๘๔๖ แสดงถึงการมีเอ็ดเจ้าฟ้าว ๗ เจ้าฟ้าก็เห็น ตรงต่อประวัติ
 ที่อราชวิสัยก็เห็นเจ้าฟ้าก็เห็น เห็นอันว่าชาวโคตรนี่มารวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว พวกเขามุ่ง
 การรวมกันเพื่อระงับการปกครองของรัฐฝรั่งเศสเอง โดยมีกบฏที่เห็นของโคตรนี่ คือ ระบอบที่
 ครีอว้างว้าง ซึ่งจึงทรงปกครองนครหลวงนครบางอยู่ ส่วนแรงงั้นนั้นออกจากกัน

๑ ฝรั่งเศสเคยมีมณฑลลาวบึงวาลองแม่น้ำโขง ชื่อ โอบอ้อม และ จันทบุรี แต่ โอบอ้อม และ จันทบุรี ก็ไม่ได้อยู่ในเขตปกครอง
 ค.ศ. ๑๘๔๖ เมื่อสงครามโคตรนี่สิ้นสุดลงแล้ว โดยที่คิตีเห็นแก่ความดีในรัฐฝรั่งเศส
 ๒ Bernal หน้า ๘๖
 ๓ เรื่องในประวัติศาสตร์ หน้า ๘๘

(หมายถึงอาณาบริเวณอื่น ๆ ด้วย) ปกครองโดยผู้สำเร็จราชการ (French colonial) ภายใต้งานของผู้สำเร็จราชการ (Resident Superior) ในนครเวียงจันทน์ และผู้สำเร็จราชการอีกโดยผู้สำเร็จราชการใหญ่ (Governor General) ซึ่งขึ้นตรงต่อกระทรวงในกรุงสยามและกรุงเทพฯ^{๑๐} การบริหารงานทั้งหมดอยู่ในความรับผิดชอบของกรมมหาดไทย (Ministry for the Colonies) ของฝรั่งเศสซึ่งกรุงปารีสโดยเพราะ ฝ่ายฝรั่งเศส ๑ ถึงครั้งใดที่เมืองเวียงจันทน์จะหลุดจากฝรั่งเศสก็ถือว่าผู้ที่จะปกครองเมืองเวียงจันทน์โดยเมืองลาวฝรั่งเศสก็จะมีสิทธิ์ขึ้นหลวงพระบางเท่านั้นเป็นเวลา และฝรั่งเศสปกครองเมืองเวียงจันทน์ไว้เพื่อประโยชน์ของหลวงพระบาง แต่โดยแท้จริงไม่มีผู้กล่าวไว้ว่า "พระชนกของพระมหากษัตริย์ลาวจะข้ามเขตอาณาเขตกำหนดของหลวงพระบางด้วย"

การดำเนินการปกครองของฝรั่งเศสต่อรัฐลาวราชวาทิน เพื่อเป็นการควบคุมของรัฐ การปกครองโดยมีการรับมาเอาระบบศักดินา (feudal system) เข้ามาได้ มีการตั้ง พลจัตวาผู้สำเร็จราชการประจำแขวงต่าง ๆ บรรดากฎหมายเดิมมีระบบศักดินาที่ขาด มรดกตกไว้ก็ยังคงมีได้เพราะในเขตหลวงพระบางเท่านั้น ส่วนแขวงอื่น ๆ ผู้สำเร็จราชการในนครเวียงจันทน์เป็นผู้กราขึ้นใจบังคับทั้งสิ้น ทางศาลการ ทศฝรั่งเศสใช้วิธียึดถือของ นอกอาณาเขต (extra-territoriality) ส่วนในด้านการศึกษาการตั้งลาวและลาวราชวาทิน ๆ ก็พากันปกครอง นักวิชาการรวมทั้งนักเขียนและนักพูดที่จะเข้ามาศึกษาในโรงเรียน ลาวเวียงจันทน์ ๑-๒ แห่ง กิ่งอาจมีการเปิดโรงเรียนใหม่ขึ้นภายใต้การปกครองของลาวราชวาทินของฝรั่งเศสจำกัดโอกาสทางการศึกษาชั้นสูงของประเทศเมืองจีน กล่าวได้ว่าใน ปีนี้ลาวเวียงจันทน์มีความก้าวหน้าสูงอยู่แห่งเดียว ก็ มหาวิทยาลัยฮานอย (University of Hanoi) ซึ่งมีการรับเงินจำนวนน้อยที่จะไปเข้าศึกษาที่นี่ เมื่อเงินเหล่านี้จึงเข้ากันเป็นการ ปิดประตูไม่ให้ชาวต่างประเทศอื่น ๆ ไม่มีโอกาสเรียนรู้ถึงการศึกษาของตนเอง ทางระบบ

^{๑๐} Sisani, *La France au Laos* (New York : Frederick A. Praeger Publisher, 1967) หน้า ๘

^{๑๑} G.G. Burchett, *Laos Between : A Visit to Laos and Siam* (London : Seves New York, 1959) หน้า 132

เมืองเว้ได้เจรจาขอซื้อเขียงนัคในด้านการศึกษาและอื่น ๆ มากมายรวมทั้งกลุ่มไปถึงกองทัพบก ตำรวจ การคลัง รวมทั้งการส่งสินค้าออกและตั้งในตำแหน่งอื่น ๆ เป็นอันว่าอำนาจ ในด้านการเมือง การทหาร การปกครอง การศึกษา และการเศรษฐกิจของชาวเว้ตกอยู่ในมือชาว ของฝรั่งเศสโดยสิ้นเชิง

อำนาจในการบริหารของเว้

กว่าได้ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสมาเป็นเวลา ๕๐ กว่าปีจนถึงสงครามโลกครั้งที่ ๒ สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไปโดยผู้ปกครองชาวเว้เข้ามาทำการปกครองของฝรั่งเศสในอินโดจีนเมื่อเดือน มีนาคม ค.ศ. ๑๙๕๕ ก่อนหน้านั้นสงครามโลกจะระเบิดขึ้นที่เมืองเว้จะไม่พร้อมที่จะเข้าสู่สงครามเลย ในอินโดจีนมีทหารฝรั่งเศสเพียง ๑๐,๐๐๐ คนเท่านั้น และอยู่กระจัดกระจายไปในดินแดนที่กว้างใหญ่กว่าระแวกคนถึงหนึ่งหมื่นครั้ง อาวุธที่มีอยู่ก็เก่าและชำรุดทรุดโทรมจึงมีที่ใช้ต่อสู้ได้เพียง ระยะเวลาอันสั้น^{๑๐} พวกลัทธิ (Catroux) ซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการใหญ่ฝรั่งเศสในอินโดจีนได้โทรเลขไปแจ้งเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำกรุงวอชิงตันเพื่อขอความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ หาก ผู้ปกครองชาวเว้ แต่ก็ได้รับคำตอบจากปลัดกระทรวงการต่างประเทศอเมริกาว่า "รัฐบาลอเมริกัน เห็นว่าการจัดตั้งใด ๆ ที่ผู้ปกครองไม่เป็นการกระทำที่ฉลาดเลย"^{๑๑} คำตอบเพียงเท่านี้ก็ชี้ให้เห็นว่าสหรัฐฯ ยังไม่พร้อมที่จะเข้าสู่สงครามใด ๆ ดังนั้น ผู้ปกครองชาวอินโดจีนได้พยายาม และเริ่มทำการติดต่อโดยตรงกับประมุขของรัฐต่าง ๆ และเขียนตาม ขั้นตอนของการใช้สิทธิ ของผู้ปกครอง คือ สมัชชาประมุขของรัฐต่าง ๆ ให้ประกาศเอกราช พร้อมกับนั้นก็ให้เข้าร่วมอยู่ใน "วงโคจรความเจริญ" (Co-Prosperity Sphere) ความจริงผู้ปกครองชาวเว้มีอำนาจในอินโดจีน ก่อนหน้านั้นหลายปีแล้ว กล่าวคือเมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ค.ศ. ๑๙๔๐ ก็ได้มีการลงนามในข้อตกลง

^{๑๐} Allen B. Cole, Conflict in Indochina and International Repercussions, A Documentary History, 1945 - 1959 (New York : Cornell University Press, 1956) หน้า XX(Introduction)

^{๑๑} Duong Chau, The Seventeenth Parallel (Saigon : Song Das Publishing Company, 1958) หน้า ๘

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน

ทางทหารไทยติดอยู่ที่นั่นที่จะใช้เวลานานถึง ๓ เดือนในที่สุดถึง รวมถึงใช้ทหารอีก ๖,๐๐๐ คนถึง
 มีประจำบนเรือ และผู้บัญชาการเรือรบจะลงมารับเราในอ่าวโคจันในขณะนั้นโดยที่ไม่เกิน ๖๘,๐๐๐
 คน^{๑๕} ต่อมาก็มีการลงนามในข้อตกลงเมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม ค.ศ.๑๙๕๐ โดยเอกอัคร-
 ราชทูตผู้แทนและนายทหารสูง (Barlan) ในนามของรัฐบาลฝรั่งเศสที่เวียงจันทน์ (Vichy) ผสมกับ
 วาการของกัมพูชาในอินโดจีนต่อไปนี้จะเห็นแก่ความสัมพันธ์ระหว่างฝรั่งเศส และผู้แทน หรือสมัยของเด็ก
 ของจำกักลาง ๆ ของจำนวนทหารผู้บังคับอาจจะมีประจำอยู่ในขณะนั้นในอินโดจีน นอกจากนี้
 นั้นยังมีคนละในผู้ดูแลวิถีชีวิตในทางยุทธศาสตร์ ทางรถไฟ และความระมัดระวังในการใช้ดาเรือที่
 เมืองตูเรน (Tourane) อ่าวคัมราน (Cam Ranh Bay) และกรุงไฮองฮวนจนถึงสนาม
 บินอีก ๑ แห่งทางใต้ของอินโดจีน^{๑๖} ผู้บังคับกองเรือรบในการรบใช้สนามบิน ท่าเรือ และ
 ความระมัดระวังอื่น ๆ ในยุคนั้นชาวเวียดนามและลาวมาเรียกร้องจากความสัมพันธ์ของฝรั่งเศสเพื่อ
 สันติภาพ เมื่อเข้ามาแล้วผู้บังคับกองเรือรบในอินโดจีนนั้นเมืองของอินโดจีนการปกครองตนเองจากฝรั่งเศส
 เกลียดชังจึงถึงรัฐบาลของตนเอง บทฐานะทางการเมืองของชาวกัมพูชาเมืองไฮองฮวน และสร้าง
 ความสัมพันธ์กับชาวเวียดนาม ส่วนฝรั่งเศสเองหาเมืองและสหประชาชาติ สหรัฐอเมริกาของอินโดจีน
 เมืองหลวงในนครราชสีของเวียงจันทน์ เมืองจำกักลาง ๆ เติบโตในวันข้างหน้า และสถานการณ์
 ย่นย่อให้เขมรถูกผู้บังคับกองเรือรบอินโดจีนเกาะกบงาย

ชาวเวียดนามและลาวผู้บังคับกองเรือรบอินโดจีนในเดิมนั้นใน ค.ศ.๑๙๕๐ นั้น ฝรั่งเศส
 เกือบขานมาเข้าใจระบอบการปกครองและประเพณีต่าง ๆ เป็นพิเศษเพื่อหวังความร่วมมือกัน
 จากข้าราชการและประชาชนในการบริหารราชการบ้านผู้บังคับกองเรือรบในอินโดจีน ความรู้สึกของข้าราชการ
 และประชาชนลาวเกี่ยวกับอนาคตของประเทศได้แบ่งออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นว่า
 ฝรั่งเศสจะกลับมามีอำนาจในลาวอีกเมื่อเสร็จสงครามแล้ว จึงมีความนิยามและให้การ
 สนับสนุนฝรั่งเศส แต่ก็อีกฝ่ายหนึ่งกลับเห็นว่าขณะนี้เห็นโอกาสที่จะปลดปล่อยลาวให้พ้น
 จากความเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศสและเชื่อว่าคงได้วิถ้การสนับสนุนจากผู้บังคับกองเรือรบและประเทศอื่นด้วย

^{๑๕} Donald Lancaster, The Emancipation of French Indochina (London, New York, Toronto : Oxford University Press, 1961) หน้า ๘๐

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน หน้า ๘๕

จึงรับลดค่าเช่าเพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้เช่าซึ่งมีรายได้น้อยลงเป็นเอกกราะเบื้องต้น^{๑๑} ความเจริญของบ้าน
 นนทบุรีในเวลานั้น ก้าวหน้าเร็วผู้เป็นเจ้าของที่ดินโดยง่ายในเวลานั้นประมาณ ค.ศ. ๑๙๒๕
 นั้น ก้าวหน้าถึงขั้นถึงข้าราชการผู้เป็นเจ้าของบ้านหรืออาคารพาณิชย์ โดยให้ที่ดินซึ่งมีค่า
 และในค่าเช่าเช่า ๑ บาท อยู่ประจำอาคารของราชการ ๑ บาท และที่เช่าแรกอีก ๑ บาท (มี
 หมายสำหรับเช่าของ (หรือผู้เช่าราชการ) ไม่เกินราชการของราชการและแห่งถึงข้าราชการ
 ชาวเจ้าประจำผู้เช่าซึ่งชาวฝรั่งเศสเคยเห็นทุกแห่ง^{๑๒} ก้าวหน้าถึงขั้นที่ค่าเช่าซึ่งผู้เช่า
 ชาวเจ้าประจำผู้เช่าซึ่งชาวฝรั่งเศส ซึ่งได้กระทำเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ค.ศ. ๑๙๒๖
 โดยถือว่า ค่าเช่า ๆ ที่เช่าไว้กับฝรั่งเศสเป็นอันหมดลงเสีย จึงได้ถือว่าชาวได้เริ่มมีอาคาร
 บ้านทั้งแก่ทั้งนี้ และจะได้อื่นแทนเพราะผู้เช่าและผู้เช่าซึ่งความในเงื่อนไขอาคารที่เช่า และผู้เช่าได้
 ว่าชาวได้เริ่มมีอาคารซึ่งในเรือนพักที่นิยมและคุณภาพของความเป็นเอกกราะของประเทศไทย
 เป็นเหตุให้ผู้ใช้บริการได้ รองลงมาเองความหมายของระบบประชาธิปไตยได้เริ่มลงมือ

ใจความในประกาศเอกกราะที่อาคารพาณิชย์ นนทบุรี ค.ศ. ๑๙๒๖

พระราชโองการ

เรื่อง

ประกาศเอกกราะแห่งราชอาณาจักรสยามบาง

เวลา ที่ นนทบุรี และ บ้านเมืองอื่นของสยาม

ซึ่งการที่ราชการมีอยู่ในปัจจุบันโดยมีค่าเช่าซึ่งในประเภทต่าง ๆ ค.ศ. ๑๙๒๖
 ผู้เช่าและผู้เช่า

๑๑ ค.ศ. ๑๙๒๕ ผู้เช่าราชการ, กิจการบ้านเช่า (ประเภท : อาคารพาณิชย์, ๑๙๒๕) หน้า ๑๒
 ๑๒ นนทบุรี ค.ศ. ๑๙๒๕, กิจการบ้านเช่า (ประเภท : อาคารพาณิชย์, ๑๙๒๕) หน้า ๑๒
 ๑๓ ๑๙๒๖, กิจการบ้านเช่า (ประเภท : อาคารพาณิชย์, ๑๙๒๖) หน้า ๑๒

เราขอประณามอย่างเปิดเผยทุกประการ แม้แม้ว่าในที่ลับไปราชอาณาจักรของ
 ของเราจะไม่เคยเป็นอิสระแต่เราตระหนักดีว่าประเทศชาติเราจะต้องมี
 รัฐธรรมนูญของเราเอง เราจะไม่มีการนำเอารัฐธรรมนูญของ
 ฝรั่งมาใช้ และเราจะไม่ยอมให้ประเทศชาติของเราตกอยู่ในมือของ
 ฝรั่งด้วย เราจะไม่ยอมให้ประเทศชาติของเราตกอยู่ในมือของ
 ฝรั่งด้วย เราจะไม่ยอมให้ประเทศชาติของเราตกอยู่ในมือของ
 ฝรั่งด้วย

ขออภัยเป็นอย่างยิ่งที่ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะได้พบท่าน
 ในครั้งนี้ ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะเข้าใจถึง
 ใจของข้าพเจ้า และจะเข้าใจถึงใจของพี่น้องประชาชนไทย
 ทุกท่านด้วย

ขออภัยเป็นอย่างยิ่งที่ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะได้พบท่าน
 ในครั้งนี้ ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะเข้าใจถึง
 ใจของข้าพเจ้า และจะเข้าใจถึงใจของพี่น้องประชาชนไทย
 ทุกท่านด้วย

จากเหตุการณ์การประท้วงและการนัดหยุดงานในประเทศไทย
 ในช่วงปี ๒๕๕๘ นี้ ข้าพเจ้าในฐานะที่เป็นนักเคลื่อนไหวทางการเมือง
 ขอเรียกร้องให้รัฐบาลไทยและรัฐบาลต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
 ร่วมกันหยุดการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย
 และสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย
 เพื่อให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาสู่สังคมประชาธิปไตย
 อย่างแท้จริงได้

การประท้วงของประชาชนในประเทศไทยในช่วงปี ๒๕๕๘ นี้
 เป็นการประท้วงที่สงบและสันติ และเป็นการประท้วง
 ที่ถูกกฎหมาย และเป็นการประท้วงที่ได้รับความ
 สนับสนุนจากประชาชนคนไทยและประชาชนไทย
 ทุกท่าน

๒๐ พ.ศ. ๒๕๕๘ ฉบับแก้ไขล่าสุด วันที่ ๒๕๕๘ และเพื่อเป็นเกียรติแก่
 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ของฝรั่งเศสถึงคราวจำตัวมาเป็นเวลา ๕๐ กว่าปีไปแล้ว แม้จะเข้าใจว่าเป็นเรื่องยาก
 มาก แต่พอเข้าไปในขณะนั้นความเชื่อใจในฝรั่งเศสของกษัตริย์ฝรั่งเศส ทั้งพระเจ้าแผ่นดิน
 บรมราชินีว่าฝรั่งเศสไม่ได้ออกจะจัดวางตัวกับองคมนตรีจากลการรุกรานของญี่ปุ่นเคย ตรงกับ
 งามในระหว่างสงครามญี่ปุ่นได้พยายามที่จะกระทำให้พระเจ้าแผ่นดินสยามทางรัฐาจารย์ฝรั่งเศส
 ในฝ่ายของชาวสยามมีอำนาจเดิมนาวละดับใดจนถึงผล ซึ่งทำให้เกิดกรณีของฝรั่งเศสต่อหน้า
 ลงไปยึด เพราะโลกกลายเป็นที่ประจักษ์แก่ชาวอารยประเทศว่ามีอำนาจเหนือกันแล้ว ดังนั้น
 งามอยู่ในใจว่าคงจะหาอำนาจอำนาจเดิมนั้นเสียไม่ได้ **เจ้าเพชรราชมั่งเมือง** เห็นว่าการ
 บุตรของญี่ปุ่นซึ่งเรียกว่าอาเบะโนะโกะ เป็นที่ดูงามมีสติปัญญาและความอดทนของฝรั่งเศส จึงได้
 สนใจที่จะส่งบุตรสาวไปเป็นภรรยาของเจ้าเพชรราชมั่งเมือง ซึ่งเขาเห็นว่าเป็นผู้ที่ควรให้ความ
 ช่วยเหลือกว่าคนอื่นกับฝรั่งเศส **ข้อนี้มีขึ้นในความเป็นมาเมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕**
ถึงวัน V - J Day (วันที่สัมพันธมิตรจะญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่สองคือวันที่ ๑๔ สิงหาคม
 ค.ศ. ๑๙๔๕) ในเวลานั้น เจ้าเพชรราชมั่งเมืองมีเรื่องเรียนต่อที่มหาวิทยาลัย (ในระดับชั้น
 นายกรัฐมนตรี) ได้ทำอันอันเข้าถึงความจริงที่แท้จริงของชาวฝรั่งเศส ซึ่งเป็นการทรง
 งามกับความรู้สึกของชาวอารยวิหาคติ

๓. การชักนำในนโยบายระหว่างเจ้าเพชรราชมั่งเมืองกับเจ้าเพชรราชมั่งเมือง

การชักนำในทางราชการเมืองและการปกครองระหว่างพระเจ้าเพชรราชมั่งเมืองกับเจ้าเพชรราชมั่งเมือง
 ราชกิจของอาทิมเจ้าเพชรราชมั่งเมืองราชกิจของอาทิมอยู่ในข้อที่ว่าเมืองมั่งเมืองกับเมือง
 กษัตริย์ และเอ็งเห็นใจความจำเป็นที่จะที่จะเกิดมีการคุ้มครองกับจากฝรั่งเศสในข้อที่
 อาทิมราชกิจที่ควรควรทางเศรษฐกิจและเจ้าเพชรราชมั่งเมืองได้รับการคุ้มครองอย่างขอเอกราชใน

๓๑
 Lebar and Suddard, Laos : Survey of World Cultures (Connecticut,
 HARP Press, 1960) ๓๑
 ๓๒ Sisonk ๓๒
 ๓๓ Berval ๓๒
 ๓๔ Donald Lancaster ๓๒

แต่ฝ่ายหลังเป็นโง่เขลาทรงกษัตริย์ โง่เขลาเห็นว่าฝรั่งเศษไม่ให้ความช่วยเหลืออะไรแก่ลาวจึง
 เจ็บ เมื่อถึงเวลาที่จะมีอิทธิพลฝ่ายฝรั่งเศษก็เขาคิดว่าลอร์ดคนเดิม ลาวที่มีเขาคิดเห็นอยู่
 แผลงกรรมตอนหัวออกไม่จาเวลา ฝรั่งเศษก็เริ่มกรังอิทธิที่กระดืบเข้ามาปลอกรวงลาวละ
 บังคับใ้ลาวเริ่มเอามาปลอกของเขาคือใส่ความเขม เจ้าเพชรราชจึงได้เสกอบฝรั่งเศษใ้ว่า
 "ห้ามใส่สิ่งอันชัะไรเข้า พระเขคลาวพระภาคเอกราชไม่เอา เพราะใ้ลาวไม่ใ้มีผู้ปกครอง
 ในเมื่ทางใ้ที่ชั้เข้ามาเกี่ยวของกับพระเขคลาว" การเริ่มกรังของฝรั่งเศษใ้เพิ่มความ
 มานะเพราะมาในชอกเจ้าเพชรราชยิ่งขึ้น และใ้เห็นว่าถึงเวลาแล้วที่ลาวควรจะชั้ตัวก็เลือกออก
 แลยกกับ เมื่อมองอย่างผิวเผินจะใ้เห็นว่าลาวเริ่มพระเขคที่มีเอกภาคเพราะอยู่ภายใ้พระมหา
 กษัตริย์พระองค์เดียว และลาวเริ่มจริงการมปลอกรวงจนาวยังคงแบ่งแยกใ้พระสามกับ
 ท้าวทึบ พระเจ้าศรีสว่างวงศ์ก็ยังคงพระทัยอยู่ใ้ปกครองพระนางและสหประชาที่ใ้มีหัวแฉกของ
 พระเขค ส่วนเจ้าเพชรราชก็ทางมารเรียงจับมือพระศรีวิชัยมหาราช ทางกันมาเผย การ
 มลทรง และมารคมี เจ้าเพชรราช เจ้าชั้ทัก มีพระอิทธิพลงานทางกันจึงมองเพราะ
 การบริหารงานอยู่คนละแห่งและใ้มีใ้มีมีการชั้จะเลือกผลก็ เจ้าเพชรราชจึงใ้พระภาค
 รวมลาวทุกข้างขึ้น ในความใ้พระภาคนี้ก็มี คือ

หัวพระภาค

หัวองชาวแขวงคน่าน - สุวรรณเขต - จำปาศักดิ์ และ ราชวันหึง ลาย
 หมายเป็นมาแล้วที่ลอร์ดลาวเหนือ ลาวใต้ ลายจะรวมเข้าเป็น
 ชาติหนึ่งชาติเดียวกัน แต่ใ้มีใ้มีการมปลอกรวงชั้ความตั้งใจของ
 เราใ้จึงไม่ใ้มีความน่าใ้ใจ แต่เราใ้มีใ้เลือกชั้ใ้มาใ้ถึงแล้ว

๒๕ ใ้ช่วย หน้า ๕๑๑
 Burchett
 ๒๖ ใ้ช่วย หน้า ๕๑๑
 ๒๗ ๕๑๕ หน้า ๑๑๑ ก. - ๕.

ซึ่งฉบับนี้ใช้บังคับใช้ว่าคือ อ่าวเหนือ อ่าวใต้ ซึ่งไม่มีอีกแล้ว เรา
ใจรวมกันเข้าเป็นชาติเดียว เป็นชาติลาวอันเดียวเหมือนเดิมที่เคยได้เป็นมา
แล้วสมัยเจ้าฟ้างุ้ม เจ้าแก้วธาตุวิราช และเจ้าสุริยวงค์กาลก่อนนั้น

รัฐบาลราชอาณาจักรลาวหวังว่าที่องค์หนึ่งของเขาจะต้อนรับกับข้าหลวง
ยืมเงินไปทำการปฏิรูปต่อไป

- ๑) การรวมลาวเป็นการร่างบอประโชนในแก่ประชาชนลาว
- ๒) ความสำเร็จของประชาชนลาวจะมีขึ้นก็ต่อเมื่ออยู่ภายใต้ของชาติได้
เปิดการประชุมของมติเป็นเอกฉันท์ร่วมกัน
- ๓) อนาคตคือกิจการเกษตรกรรมต่าง ๆ การเมือง การเศรษฐกิจ
การวัฒนธรรมและการฟื้นฟูชาติในกว้างขวาง
- ๔) ในอันที่อาณาจักรลาวใหม่มีร่างความเจริญก้าวหน้า
เขียนในฉบับนี้ซึ่งผ่านมานี้
- ๕) ราชอาณาจักรลาวจะรักษาและป้องกันชีวิตเมืองทรัพย์สินของคนต่าง
กักรวมกันชนชาติ นี้เคารพนับถือหรืออยู่ในความคุ้มครองของกฎหมายแห่งชาติ
- ๖) ราชอาณาจักรลาวจะอยู่ใต้ความเอื้อเฟื้อ ซึ่งคณะรัฐบาลที่ประเทศ
กักรวมกันมีคุณวุฒิ ความสามารถ ซึ่งเคยเป็นอำนาจการนำกันนั้น
- ๗) รัฐบาลซึ่งเวลานี้กำลังถูกคิดแย่งและแก้ไขให้เป็นรัฐบาลฉบับนี้
จะแก้ไขอยู่ที่นครเวียงจันทน์

ราชอาณาจักรลาวจงเจริญ
เวียงจันทน์ ที่ ๑๕ กันยายน ๑๙๔๕

เบ็ญจาม เฮอร์เจนตาอุปราชา นายกรัฐมนตรี
เซรราช

จากจดของทหารชาวฝรั่งเศสถึง ๘ ขบวนถึง กำแพง สุวรรณเจด จันทาคัตถ์และธารวณิน
 ก็ได้รบตีฝ่ากองทัพรวมเป็นระชากรมหาจักรวาลเมืองลับแลเกิดรำลึกโดยไม่วุ่นใน
 ทรงลอบอินทิตอง
 ของฝรั่งเศษ เจ้าเพชรราชจึงได้มีหนังสือไปกราบทูลเจ้ามหาวิจิตรเพื่อขอพระบรมราชโองการ
 ปรึกษาหารือรวมพวกฝรั่งเศสท้าว และพวกเมืองเชียงตุงระของเมืองจะมีทั้งคณะนี้อยู่ในคำ
 ประกาศของพระวาทะในระดวงต่าง ๆ นี้ และทำคอมมิได้กับดัดตรงกันข้าม ในเมื่อรัฐมนตรี
 ปรึกษาโดยมีสมเด็จพระเษมาจากหลวงพระบางเมื่อวันที ๘ กันยายน ค.ศ. ๑๘๘๕ มีใจความว่า
 "ขอเรียนในทราบว่าคุณเจ้าอนุวงศ์ยังทรงเรือหลวงให้ทราบตามจักรหลวงพระบางเป็นอาณา
 ชาติฝรั่งเศสอยู่"^{๕๔}

เมื่อเหตุการณ์ครบถึงชายแดนแล้ว เจ้าเพชรราชก็ยังคงถือในธงสีที่ชื่อว่าฝรั่งเผดถงจะ
 มีมิ่งขวัญเจ้ามหาวิจิตรให้ทรงอินทิตองอย่างเต็มที่ พระบรมราชโองการที่สมเด็จพระเษมาเมือซึ่ง
 ปรึกษาจะสู้รบมีความได้เพราะจึงก็ยังมีทางรบ แต่ถ้าไม่สู้รบก็เอาขึ้นเป็นภาพที่กลองพระบรมราช-
 เองการขึ้นมีธงกลางมัญ ถ้าจะเป็นธงไทยพระเษมยังมีให้พระวาทะทราบ พระวาทะก็ยังไม่
 ก่อใจมากนั้น พระวาทะมีพระสุบายลงคำสั่งระระของชาติให้ใ้ทหารที่ถือขึ้นเอกราชไม่ให้
 ฝรั่งเศษอย่างง่ายง่ายโดยไม่ถึงเมืองเชียงตุงก่อน เมื่อยังหาทางรบก็ให้เจ้าเพชรราช
 จึงเพิ่มไพร่เกณฑ์ขึ้นเป็นทหารรบ และยังมีวังว่าจะให้มีเอกราชถวายด้วยก็ได้ในภายหลัง
 อย่างไรก็ตามก็ความในขณะมีให้สั่งการด้วยหมู่เจ้าเพชรราชมากขึ้น ทั้งนี้เมื่อได้รับแจ้ง
 การเมืองในหัวเมือง ในเรื่องเจ้ามหาวิจิตร เจ้าเพชรราชในฐานะที่ดำรงตำแหน่งมหาอุปราช
 และมหาอุปราชเมืองจึงปรึกษาหารือรวมระดวงต่าง ๆ เจ้ามหาวิจิตรเจ้าจักรหลวงพระบางลับแล ทั้งนี้
 เพราะในสถานการณ์ที่จะรบคำ ขอมจากพระเจ้ามหาวิจิตรวงศ์ก็ออกไป ประกาศถึงท้าวกระทำ
 เมื่อวันที ๑๘ กันยายน ทั้งนี้โดยไม่มีการขยับของพระบรมราชโองการซึ่งแต่ก่อนเป็นการขม
 แลเจ้าเพชรราชคงจะหาทางลอบท้าวเมื่อเมื่อเรื่องได้ปรึกษากันเอกราชความ เป็นความทราบของ
 ฝรั่งเศสและเป็นการความตั้งการของพระวาทะเมืองเชียงตุงมาก่อน และเมื่อหัวเมืองท้าวลือได้

๕๔ เรื่องเชียงตุง หน้า ๑๖๑
 ๕๕ เรื่องเชียงตุง หน้า ๑๖๒

พระบรมราชโองการลงวันที่ ๑๑ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๖๘ ถึงยังคเณรเจ้าเพชรราชออกจากตำแหน่ง
ซึ่งในฐานะสมาชิกสภาองคมนตรี โดยทรงกล่าวหาเจ้าเพชรราชลงโทษในโฆฆทาง
การเสียดินแดนของกรมการทหารของกระทรวงมหาดไทย และไม่ให้ทราบถึงข้อกล่าวหา
ตามที่ทรงสนทน... เจ้าเพชรราชมีสิทธิขอพระบรมราชโองการคืนที่ซึ่งจะอยู่ในเขตของ
เพราะกระนั้นถ้าประชาชนมีสิทธิขอพระสงฆ์มาสร้างโรงพระสงฆ์หรือพระสงฆ์
ขึ้นการตามพระพรหมวาทที่จะเรียกพระสงฆ์มาสร้างพระสงฆ์ จึงให้เจ้าเพชรราช
ลงโทษที่คุกขังกาตามกำหนดระยะเวลาซึ่งในกฎหมายของกระทรวงมหาดไทย
ข้าราชการ และพระสงฆ์ ซึ่งมาจากพระบรมราชโองการพระสงฆ์มาสร้างพระสงฆ์หรือ
ซึ่งในพระสงฆ์คือพระสงฆ์ที่ทรงพระสงฆ์ในเขตของกระทรวงมหาดไทย
ซึ่งในพระสงฆ์คือพระสงฆ์ที่ทรงพระสงฆ์ในเขตของกระทรวงมหาดไทย
ซึ่งในพระสงฆ์คือพระสงฆ์ที่ทรงพระสงฆ์ในเขตของกระทรวงมหาดไทย
ซึ่งในพระสงฆ์คือพระสงฆ์ที่ทรงพระสงฆ์ในเขตของกระทรวงมหาดไทย
ซึ่งในพระสงฆ์คือพระสงฆ์ที่ทรงพระสงฆ์ในเขตของกระทรวงมหาดไทย
ซึ่งในพระสงฆ์คือพระสงฆ์ที่ทรงพระสงฆ์ในเขตของกระทรวงมหาดไทย

๔. การดำเนิของดาวฮิระ

คนสำคัญของคนนี้เห็นด้วยกับนโยบายของเจ้าเพชรราช ฮิระเจ้าเพชรราช
กล่าวหา ข้าราชการ โทณ อธิปไตย เจ้าเพชรราช เจ้าเพชรราช และเจ้าเพชรราช
ซึ่งนายคนหางเวียงจันทน์จึงให้ความใจถึงกับกระทรวงมหาด "ดาวฮิระ" ขึ้น เพื่อ
ปรากฏและคนที่ถูกเรียกว่า โดบวิญญูคำกล่าวเป็นนามกริยา น.วิ. ให้เห็นการถูก
ท้องจึงให้เจ้าเพชรราชในกระทรวงมหาด เจ้าเพชรราชทรงรับเรื่องรัฐบาลดาวฮิระ
ของพระองค์ ให้ให้เวลาคนภายใน ๒๕ ชั่วโมง ปรากฏว่า เจ้าเพชรราชทรงรับเรื่อง
ทอง คณะดาวฮิระจึงให้เข้าที่สำนักงานกระทรวงมหาดไทยเมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ค.ศ.
๑๙๖๘

๑๑ เรื่องเกี่ยวกับ หน้า ๑๑๕

๑๒ พ.ศ. ๑๙๖๘ หน้า ๑๑ - ๑๑

๑๓ Bernal หน้า ๑๑ - ๑๑

ในขณะนั้นทหารฝรั่งเศสได้ยกพลขึ้นบกที่เมืองฉงไคโดยเริ่มดำเนินการทันทีและเกือบ
 ที่เวลาหนึ่งเดือนกับ ในไม่ช้าทหารของฝรั่งเศสก็เข้ายึดครองที่นครลอนโดในเดือนเมษายน ๑๖
 ไคโดยเจ้าชายลูอู ๗ จำปาศักดิ์ ผู้ครองนครแห่งหนึ่งในส่วนที่กรรมสิทธิ์ประชาชนในแคว้นทาง
 ทิศตะวันออกเฉียงใต้ของฝรั่งเศสเป็นของบ้าง^{๓๓} ทหารฝรั่งเศสได้ถูกขับไล่ขึ้นไปทางเหนือเพื่อเข้ายึด
 ครอบครองเมืองฉงไคและเมืองระมางต่อไป ในที่สุดก็ปะทะกับทหารของรัฐบาลอาวอิธระในเดือน
 เมษายนและฤดูร้อนของปี ค.ศ. ๑๘๔๖ ฝ่ายรัฐบาลอาวอิธระไม่สามารถจะรักษาอาณาเขต
 ทิศตะวันออกเฉียงใต้ จึงยอมยกราบเข้ามาในไทย และจึงตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นขึ้นที่อำเภอท่าเรือ จังหวัด
 ชลบุรี และตั้งนักเทศน์โดยวิธีการที่คล้ายกับชาวอาวอิธระที่นครลอนโด การตั้งรัฐบาล
 รัฐบาลขึ้นนอกประเทศเพราะความที่รัฐบาลของตนจะไม่ได้มีการตามจับผู้ใด ๆ จากเมือง
 ฝรั่งเศสและองค์เจ้าชายอิทธิเดช รัฐบาลพลัดถิ่นยังคงมีศฤงคารเป็นนายกรัฐมนตรีตามเดิม
 เจ้าสุภานุวงศ์เป็นรัฐมนตรีภายในและดำรงประเทศ ต่อมาในวันที่ ๑ ธันวาคมมีการปรับปรุง
 รัฐบาลใหม่โดยเจ้าเพชรราชเจ้ากรมเป็นนายกรัฐมนตรี ข้าราชการเป็นรัฐมนตรีของราชการ
 เจ้าฟ้าทิพย์เป็นรัฐมนตรีคลัง และเจ้าสุภานุวงศ์เป็นรัฐมนตรีมหาดไทย^{๓๔} อย่างไรก็ดีในปีต่อมา
 คือเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๘๔๗ ไทยได้เปลี่ยนชื่อรัฐบาลใหม่ไทย ของเรือศรีทอง
 ข้าราชการอาวอิทธิเดช ผู้รั้งราชการ จอมพล ป. มีบุตรสงคราม เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีใน
 ทางฝรั่งเศสและตั้งเจ้าบุญชุ่ม ๗ จำปาศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรีประเทศลาว รัฐบาลไทยมี
 สหสัมพันธ์กับรัฐบาลอาวอิธระของเจ้าบุญชุ่มและตั้งไม่ให้ตั้งรัฐบาลอาวอิธระทำการก่อกวนใน
 ประเทศโดยยึดถือไปทั่วจะจะเป็นการกระทบกระเทือนต่อสันติสุขไมตรีกับต่างประเทศ^{๓๕}
 และหากจะตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นยังคงตั้งอยู่ในประเทศไทยคงไม่ที่จะเข้าสัมพันธ์กับรัฐบาลอาวอิธระ
 คงย้ายมายังฝรั่งเศส และจะเป็นการว่าไทยกับรองบีโศภพพยอม หรือกับรองรัฐบาลอาวอิธระ
 รัฐบาลไทย โดยจะไม่กล่าวที่จะให้มีรัฐบาลพลัดถิ่นที่อำเภอท่าเรือในประเทศไทย รัฐบาลพลัด
 ถิ่นของเจ้าเพชรราชจึงต้องสถาปนาไม่ในที่สุด กองทหารของรัฐบาลอาวอิธระได้เกิดวาท
 ภัยในประเทศลาว ส่วนเจ้าเพชรราชก็ขอขึ้นที่การเมืองอยู่ในไทยต่อไป

^{๓๓} Lancaster หน้า ๑๕๐

^{๓๔} ๑๘๔๕ หน้า ๑๔๔

^{๓๕} บุญชู หน้า ๔๖

ในระหว่างที่ถึงรัฐบาลอเมริกันในโตเกียว เจ้าเพชรราชนิได้เลิกความหวังใจใน
 การที่จะขยายอำนาจไปสู่อุทธการของอาร ในอำนาจที่ติดกับจรจวาวยังย้ายบริกาทิรามคัง
 รัฐสภาฝรั่งเศสในเวลาโดยข้ามแดนจากอเมริกาในไทย โดยแจ้งถึงเจ้าเพชรราชนิได้ระ-
 บังที่จะนำความฝรั่งเศสให้เข้ามาขายสิทธิบนดินแดนของอเมริกาเป็นอันขาด
 ในฝรั่งเศสเดอมอคราติคที่พูดออกไปครั้งหนึ่งก็ขึ้นมา เจ้าเพชรราชได้ส่งเจ้าสุวรวรบุณยให้ถือ
 ถวายแบบฉบับ เอกอัครราชทูตอเมริกาประจำประเทศในออสเตรียให้เป็นคนกลางไกลเกลี่ยให้
 ฝรั่งเศสยอมคืนเอกราชให้ แก่ฝรั่งเศสไว้ก่อน ก่อความขัดใจไปเพราะมาเป็นเอกอัครราชทูตอเมริกา
 แทนที่แบบฉบับที่ได้อ้างเจ้าสุวรวรบุณยไปศึกษาของเขากับอีก ครั้งนั้นก็หวังอยู่บ้าง โดย
 พ.อ.เกษมสัน เจริญไชยช่วยเหลือ ต่อมา พ.อ.เกษมสัน ถูกปลด ข.ส.ธรรมาเป็นบุตรทหารแบบ
 ก็ได้อาใจติดกับฝรั่งเศส บังคับข่มขืนจนวันเข้าในหลวงหวังจะให้อเมริกาไกลเกลี่ยก็เสีย
 ออชไปทุกที กระทั่งว่าคิดว่าจะเข้าใจว่าอเมริกาเกรงใจฝรั่งเศสจะไม่อาจทำการใดที่เป็นการ
 พิษหมา เพราะฝรั่งเศสกำลังปราบประเทศอาชญาจะเกิดอีกใจกัน^{๑๖} ของของความเกรงใจและการ
 การไม่ช่วยเหลือแล้วเป็นการของอเมริกาใหม่เข้ามาให้เจ้าสุวรวรบุณยหันไปขอความช่วยเหลือจาก
 คนอื่นในนี้ต่อไป ในเวลาต่อมา^{๑๗}

เมื่อรัฐบาลอเมริกันได้พูดท้าวละไปแล้ว บรรดาข้าราชการและคนชาติในชั้นราชการก็
 อารติสระกัสมนแกชอกเป็น ๑ พวก โดยเจ้าเพชรราชยังคงยึดการเมืองอยู่ในใจ ส่วน
 เจ้าสุวรวรบุณย นายทหารชาย และสกุลข้าราชการที่รักพรรคพวกได้เดินทางกลับอารโดยไม่บอก
 ท้าวให้เจ้าเพชรราชทราบ สำหรับเจ้าสุวรวรบุณยก็องศาตนแล้วมีมีความคิดแยกออกไปยึด
 อาง ก็จะไม่ยอมคืนแดนกับอารตามที่ฝรั่งเศสบังคับยอมเอกราชคืนตามสัญญา และใน
 ขณะเดียวกันจะรวบรวมกำลังรับต่ออำนาจของอารต่อไป หากพร้อมเมื่อใดก็จะให้ฝรั่งเศส
 เข้า

^{๑๖} ๑๘๖๘ พ.ศ. ๑๓๒ - ๑๓๒๑

002004

^{๑๗} เจ้าเพชรราชจึงเป็นที่ของเจ้าสุวรวรบุณยและเจ้าสุวรวรบุณยได้เคยกล่าวถึงว่าอารมีเรื่อง
 นี้หรือหรือว่าสิทธิการเมืองอยู่ในไทยว่า "พวกเราต้องการที่อยู่เพื่ออารเป็นเอกราชของ
 อาร แต่เมื่อฝรั่งเศสกำลังล่าจกอารอิสระอยู่และอเมริกาถึงอารไปให้ฝรั่งเศสสุวรวรบุณย
 จึงเป็นการจำเป็นเองที่เจ้าสุวรวรบุณยต้องไปขออารจากฝรั่งเศสและมีการพิพาทด้วย
 ท้าวให้เห็นว่าเจ้าสุวรวรบุณยมีจิตใจรักไปต่ออารนี้ดีกว่าคนอื่น" (เรียบเรียงโดย
 ประจักษ์ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๘)

โดยมีฝรั่งเศสเป็น ฝ่ายรุกของฝ่ายแรกจนกระทั่งเมื่อถึงเมืองมาจอกใหญ่ ๒ ประการ คือ ประการแรกฝรั่งเศสใช้กำลังพลกองเมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.๑๘๕๕ ในการรุกรานทำ เป็นรัฐเอกราชภายในสหภาพฝรั่งเศส ซึ่งเจ้าสุวรานุภาพเห็นว่าไม่มีเหตุผลที่จะ ยิงธนูถึง ขอบเขตสหภาพฝรั่งเศสกับอีกต่อไป แต่เจ้าเพชรราชและเจ้าสุวราชยังไม่เห็นด้วยกับเอกราช แยกนี้ซึ่งจำต้องทำไว้ และไม่เห็นว่าฝรั่งเศสได้ทำอะไรในเขตลาวตอนละแวกเราที่เป็น อาณาภิรมย์ ประการที่สองเจ้าเพชรราชมีความไม่พอใจและน้อยใจที่เจ้าสุวรานุภาพละทิ้งที่ อาณาภิรมย์ ๆ อาทิ น้ากกระทาย พุกก้ำขาว ไค้ถิ่นทางไปกรุงไฉ่จ๋องและโพ่ซ่าของเจ้า- สุวรานุภาพซึ่งเป็นเขตของฝรั่งเศสทำน้าเป็นเขตอาณาที่ติดต่อกับฝรั่งเศสว่าคนละสองคนจะเก็บ ทั่วกันมีอาว การไปทวงกรังนี้เจ้าเพชรราชไม่ทราบมาก่อน แต่ทว่าเขายังก็ไม่ได้ให้อำนาจ ครอบรัฐลาวที่ปกครองนั้น ฝ่ายฝรั่งเศสยอมคืนส่วนแห่งใหญ่กลับไปทุกตน และให้ทองคำไปจ่ายให้ อีก ๕๐๐,๐๐๐ เมื่อบริษัทเงินทางกัมพูชา ส่วนเจ้าสุวราชยังไม่พอใจกับเรื่องนี้เลยแต่มีพระ และ อสมกไม่ตั้งกองบัญชาการในเวียงทนามเหนือ ภายหลังจึงได้ขายเข้ามาตั้งในลาวที่เมืองงำเหนือ และองงำนี้เองจนผู้ปกครองนั้นเป็นท้าวหนเมยแพร่ซึ่งมีศอกมีมานอน เช่นเดียวกับรัฐอื่นในอินโดจีน คือลัมพูชาและเวียงทนามก็ได้เกิดมวราชการปลดแอกจากฝรั่งเศสไปทำนองเดียวกัน

๔. การกบฏของชาวน้ำจางใหม่ของฝรั่งเศส

ฝรั่งเศสได้ล้มเจ้าลาวผู้ครองลาวใหม่โดยไม่นานนักกบฏขึ้นเป็นมาจากอิทธิพลของชน ซึ่งครอบครัวมาจอกเป็นเวลายาวกว่า ๕๐ ปี การต่อต้านของชาวลาวยุคหนึ่งซึ่งเรียกว่าลาวอิสระ ประกอบด้วยชนชั้นผู้ปกครองและเป็นผู้นำการศึกษาที่ขึ้นเป็นเสียงจากชุมชน ลัทธิลาวสาวใหญ่ ในเวลานั้นมีจากความสนใจในเรื่องการเมือง การปกครอง ซึ่งทำให้การต่อต้านของชนวน การลาวอิสระไม่ใคร่มี ฝรั่งเศสเมื่อได้รับใจรัฐบาลลาวอิสระออกไปนอกประเทศแล้ว ก็ถวาย อำนาจคืนแก่พระเจ้าสีสว่างวงศ์เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ค.ศ.๑๘๕๖ และก่อกบฏที่ฝรั่งเศส และลาวก็ย้ายไปกลางจักรวาล (Provisional Modus Vivendi) ขึ้นเมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๑๘๕๖ ต่อมาจึงได้วางรากฐานทาง ๆ สหสัมพันธ์ของราชอาณาจักรลาวใหม่มาจอก นี้คือ

๑๘ เมืองเดียวกัน หน้า ๑๕๕ - ๑๕๐

การที่เอกอัครราชทูตฝรั่งเศสจะทำการปกครองโดยสมบูรณ์ในดินแดนฝรั่งเศส^{๑๕} ดั้งเดิมใน
 ของราชอาณาจักรฝรั่งเศสมีรัฐธรรมนูญการปกครองของอารซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม
 ค.ศ. ๑๘๘๕ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ประกาศถึงความจำเป็นของการระงับการปกครองของราชอาณาจักร
 จักรวรรดิฝรั่งเศสใหม่ที่มีผลบังคับใช้ ซึ่งโดยพฤตินัยเปลี่ยนแปลงของราชอาณาจักรซึ่งได้ประกาศใช้
 พระราชบัญญัติว่าด้วยการระงับการปกครองในดินแดนฝรั่งเศสของอาร^{๑๖} และ ๑๗ ที่มีขึ้นเพื่อการระงับการ
 ประชานิยมในราชอาณาจักรฝรั่งเศสของเจ้าบุญทุ่ม ซึ่งประกาศใช้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ค.ศ. ๑๘๘๓
 ที่ซึ่งอยู่ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ (ซึ่งประกาศใช้ ค.ศ. ๑๘๘๖) ได้ให้สัตยาบันให้แก่วิธีการปกครองแบบ
 ค.ศ. ๑๘๘๖ เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการของอารซึ่ง อย่างไรก็ดีการประกาศ
 ใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ได้มีผลจนกว่าอารจะไม่ประกาศใช้สิทธิอธิปไตยโดยสมบูรณ์ แต่ในอีก ๖
 ปีต่อมาจึงได้มีการทำสนธิสัญญาระหว่างอารกับฝรั่งเศสที่เมืองฟรังก์เฟอ (General
 Franco-Laotian Convention) ซึ่งลงนามกันเมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๙๓ โดย
 ได้ให้การรับรองอารในฐานะที่เป็นรัฐเอกราชรัฐหนึ่งภายในสหภาพฝรั่งเศสก็ตาม แต่ก็ได้มีการ
 รับรองว่าสิทธิอธิปไตยรวมทั้งสิทธิที่จะส่งมอบอารจะยังคงมีไว้แก่สหราชอาณาจักร^{๑๗} การ
 ลงนามในสนธิสัญญาดังกล่าวได้เป็นประโยชน์แก่รัฐบาลอารซึ่งระงับการเข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงเวียง
 คันทัน ค.ศ. ๑๘๙๖ ซึ่งเป็นเมืองมรดกโลกอันเป็นที่ตั้งของเมืองเวียงคันทัน และเมืองของเมืองเวียงคันทัน
 ทั้งนี้ การที่ฝรั่งเศสนำอารเข้ามามีฐานะเป็นรัฐเอกราชซึ่งมีผลในปัจจุบัณคือการที่อารซึ่ง
 เป็นเอกราชของประเทศนั้นเต็มรูปแบบ (การระงับ) อย่างไรก็ดี ความวิตกกังวลของผู้นำ
 อารในคณะรัฐบาลและระเทศบาลของตน ฝ่ายที่เดิมกลัวภัยคุกคามจากฝรั่งเศส ก็เป็นเหตุให้อาร
 ล้อมรอบอารและเจ้าบุญทุ่มที่เดิมกล่าวแก่อารซึ่งได้มีจากฝรั่งเศสอันยังไม่สมบูรณ์เพราะ
 ทุกครั้งที่ฝรั่งเศสเข้าไปแทรกแซงอารจะส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็ง และความหวังของอาร
 เมื่อวันที่ ๑๘๘๖ และ ๑๘๙๑ ได้ให้แก่อารเอกราชโดยไร้เงื่อนไข อารซึ่งได้ขจัดภัยคุกคามโดย
 อาร ทั้งนี้เจ้าบุญทุ่มจึงได้มอบอารและยังต้องดำเนินการต่อความที่ฝรั่งเศสขอไม่ ทั้ง
 ความวิบัติทางอารและอารความที่หวังจะแก่งแย่งกัน

๑๕ Sigeuk หน้า ๔
 ๑๖ เรื่องเวียงคันทัน หน้า ๔
 ๑๗ Lancaster หน้า ๑๘๓ - ๑๘๔
 ๑๘ เรื่องเวียงคันทัน

๖. ประวัติของเจ้าเพชรราช เจ้าสุวรรณภูมา และเจ้าอนุวงศ์

ตามที่เจ้าเขียนเรื่องต่อไป เห็นเป็นการสมควรที่จะโดยทราบประวัติของเจ้าที่เจ้าซึ่ง
ทั้ง ๓ คนเพื่อระลอบเห็นปรากฏการณ์อันน่าพิศวงในการพิจารณาต่อไป

ก) เจ้าเพชรราช ^{๑๐} ประสูติที่เมืองพระบางเมื่อวัน ๘ มกราคม ค.ศ. ๑๖๘๐

เป็นโอรสของเจ้าบุญคงมหาอุปราชลาวกับเจ้าของวังพระธาตองครุสุโขทัย โดยมีพระเชษฐภคินี
และพระขนิษฐภคินีร่วมพระชนกชนนี ๓ องค์ซึ่งรวมทั้งเจ้าสุวรรณภูมาด้วย และเป็นพระเชษฐ
ต่างพระชนม์ของเจ้าสุภานุวงศ์ มหาอุปราชผู้ทรงอิทธิพลในขณะนั้นที่เจ้าสุวรรณภูมาและเจ้า
สุภานุวงศ์ยังเยาว์วัย จึงออกเดินทางที่ของเจ้าเพชรราชที่ของบุตรเจ้าหนึ่งองค์ เจ้าอาวถึง
ตามทางลี้ลับหนีภัยในพระชนกของทำอะไรมางถึงบางอ้อข้างโพธิ์ที่พระเวศชาติของชน เจ้าเพชร
ราชเริ่มศึกษาอักษรไทยและวิชาอื่น ๆ ในกรุงศรีอยุธยาและต่อมาได้เข้ารับราชการ
ในกรมมหาดไทยในตำแหน่งเจ้าพระยาโกษาธิบดีและภายหลังได้เลื่อนยศเป็นเจ้าพระยาโกษาธิบดี
ซึ่งไม่ให้ความเคารพยำเกรงเจ้าเพชรราชมาก ทั้งนี้เพราะเมื่อผู้สำเร็จราชการบ้านเมืองในลาวเมื่อ
เจ้าเพชรราชของประเทศไทย เมื่อ ได้ตั้งรัฐบาลลาวอิสระเพื่อต่อต้านฝรั่งเศสและอังกฤษในลาว
ที่ของขึ้น เมื่อในระหว่างรัฐบาลลาวอิสระเมื่อแรกเกิดรัฐบาลลาวอิสระเข้ามาในเขตและ
ขอบเขตในบางอำเภอทางเมืองกัมพูชา รัฐบาลลาวอิสระซึ่งเริ่มจัดตั้งและระดม
กำลังรบกับหลายชนเผ่าในลาวและรัฐบาลอิสระที่ลาวและลาวและลาวในจังหวัด
เมืองหลวงได้เจ้าเพชรราชกัมพูชาเพื่อร่วมรบกับฝรั่งเศสและอังกฤษ ในขณะนั้น
รัฐบาลลาวอิสระเจ้าสุวรรณภูมาเป็นนายกองรบกับเจ้าสุภานุวงศ์ ผู้นำลาวรวมกันเพื่อ
กันคนที่จะเป็นที่ระดมเพื่อคนลาวต่าง ๆ ที่มีอยู่ระหว่างลาวทั้งสองฝ่าย รวมทั้งเพื่อ
การปฏิบัติความความของเงินลาวปี ค.ศ. ๑๖๘๘ (ซึ่งจะกล่าวในภายหลัง) ด้วย ประจวบ

^{๑๐} ใจความส่วนใหญ่นี้เขียนเรื่องจากหนังสือเจ้าเพชรราชบุตรเจ้าแก้วเมืองลาว
โดย ๑๖๘๘

^{๑๑} Burchett หน้า ๒๒๖

โดยทั่วไปได้เล็งเห็นว่าเจ้าเพชรราชเท่านั้นที่อยู่ในฐานะจะทำหน้าที่เป็นคนกลางและมีอิทธิพลที่จะทำได้สำเร็จตามเจตจำนงของทั้งสองฝ่ายได้ เจ้าเพชรราชจึงได้คุยกับคำเชิญโดยกลัมนายยังมาเกิดเมืองนครราชสีมาซึ่งยังขอใ้การประชุมแก้ไขสัญญาต่าง ๆ นั้นเป็นที่ตกลงกันตามที่ได้มีการลงนามระหว่างระหว่างเจ้าสุวรรรณมาและเจ้าสุภาวรงค์ อยู๋นำฉากรองห้องของฝ่ายขบถไว้ที่ตามตอ้งจากรชนัน้อีสานมีเจ้าเพชรราชก็สิ้นพระชนม์ อันเห็นว่าเห็นการดููเยี่ยมครั้งสำคัญหนึ่งของประเทศชาติที่เกี่ยว

๑) **เจ้าสุวรรรณมา** เป็นพระอนุชาภราดรพระชนกของเจ้าเพชรราช ปัจจุบันดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของรัฐบาลลาว มีระสูติเมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๐๑ ที่หลวงพระบาง เวียดนาม เจ้าสุวรรรณมาเป็นนักศึกษาคณะวิชาโรงเรียนโศกไทยศึกษาที่กรุงเทพฯ และประเทศฝรั่งเศส และเคยทำงานที่บริษัทฝรั่งเศส ชื่อ อาลีน อ็อลาค (Aline Allard) เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๓๖ สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนวิศวกรรมโยธาที่กรุงปารีสและสถาบันวิศวกรรมไฟฟ้าที่เกรนอบล์ (Grenoble) เป็นวิศวกรและนายช่างซึ่งให้ราชการของรัฐบาลลาว เกิดความวิสัยและแนวคิดแบบยุโรป และกระนั้นก็ยังคงมีความเป็นลาวอย่างแท้จริง ได้เล็งเห็นว่าการก่อสร้างในลาว การเมืองในลาว การพัฒนา และความเป็นเอกราชของลาวนั้นเป็นสิ่งที่มีความมีความสำคัญการร่างและสถานและโรงเรียน นี้เองที่ทำให้เจ้าสุวรรรณมาละทิ้งวิชาวิศวกรรมที่เรียมมาและหันมาเอาใจใส่กิจการบ้านการเมือง โดยท่านได้เดินทางกลับลาวภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองและเข้าร่วมมือกับเจ้าเพชรราชในการต่อต้านฝรั่งเศส ได้รับตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการในรัฐบาลลาวอิสระ ต่อมาได้ย้ายการเมืองเข้ามาในกรุงเทพฯ เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. ๑๙๕๖ ร่วมกับคณะผู้ร่วมงานอันมีเจ้าเพชรราช เจ้าสุภาวรงค์ หล้าคำม้าว ท้าวพระท่าย โทณ ละโฮงทซ์ ท้าวบุญ ชนะนิกร ทำเป็นการต่อต้านฝรั่งเศสต่อไปอีก ขบถไว้ก็ตามเมื่อฝรั่งเศสตกลงให้เอกราชแก่ลาวโดยจอร้องให้บุคคลสำคัญที่ลี้ภัยอยู่ในเขมบงกับลาวเสีย เจ้าสุวรรรณมาก็เปลี่ยนใจและเห็นว่ารัฐบาลลาวอิสระนั้นเป็นรัฐบาลจอมปลอมที่ไม่ได้ดำเนินการ

๑๑ Chalernit Press Correspondent, Battle of Vientiane 1960 (Bangkok, Chalernit Press, 1961) หน้า ๑๖

๑๒ Sisouk หน้า ๑๔

ปกครองอะไร เป็นคนที่ยิ่งใหญ่อีกคนหนึ่งซึ่งยังมีชีวิตอยู่ว่าไม่รู้จักการระแวงหรือความใจทมิฬ โดยที่
 ศาสนิกชนชาวตะวันตกเห็นว่าเป็นพวกกลางเท่านั้น ขณะที่ เขาว่าตนเองจะมีความมั่นใจเพียงใดก็ตาม
 ก็คงไม่อาจยอมให้เขาอาจกินมาโดยง่ายได้ ^{๕๓} ควบคู่กันมาจึงได้มีมติว่าจากนี้รัฐสามารถมี
 สิทธิของเจ้าเอชชราชเดิมของอิตาลีมาเพื่อเป็นอนุสาวรีย์ ค.ศ. ๑๘๘๘ เมื่อทางเจ้าเอชชราชก็ยังมี
 เสรีภาพได้เข้ารวมในระบอบของอิตาลีแต่เพียงได้เป็นรัฐมนตรีโยธาธิการ ไปรับ
 โจรเจก ฌานานู ออเดอนันโด ในคณะรัฐบาลของอิตาลี ชวนันกร ระหว่างปี ค.ศ. ๑๘๙๐ -
 ๑๘๙๑ ต่อจากนั้นก็เข้าดำรงตำแหน่งมา ณ รัฐมนตรีเป็นครั้งแรก รวมทั้งว่าลากรัฐมนตรีกระทรวง
 เกษตรที่เคยเป็นมาก่อนถึงปี ๑๘๙๔ ทางอิตาลี โจน ออเดอนันโด เข้าเป็นสมาชิกวุฒิสภา
 ทางที่ไครย์เลือกให้เป็นรองมา ณ รัฐมนตรีระหว่างปี ๑๘๙๖ ก็ได้เป็นสมาชิกวุฒิสภาอีก ^{๕๔} ข้อ
 เนื้อหาของข้อความนี้ เป็นเรื่องมาอีกหลายครั้งจนถึงปัจจุบัน จึงนับได้ว่าท่านเป็นรัฐบุรุษอาวุโส
 และเป็นผู้นำระบอบการปกครองประชาธิปไตย

ค) เจ้าอาณานิคม ที่นำพาอริบการมีผลทางด้านสังคมมาอีกในปัจจุบันเป็นระบอบ
 การระบอบกับเจ้าเอชชราชและเจ้าอริบการมา ณ ระบอบนี้จึงเป็นมาของทั้งสองซึ่งต่อมา
 คำอธิบาย ระบอบนี้เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๗๖ ที่หลวงพระบาง เป็นผู้ที่เขามาอาศัย
 อยู่นั้นและยังมีระบอบการเรียนที่เกิน ๒๐๐๐ โรงเรียนเข้าเรียนที่โรงเรียนอัลแบร์ท ซาร์โรลต์ (Lycee
 Albert Sarraute) ในกรุงฮานอย ต่อมาในศีกษาต่อที่โรงเรียน เดอ แซงต์ ลุยส์
 (De Saint - Louis ในกรุงปารีส และสุดท้ายจบจากโรงเรียนทางศาสนาวิทยาลัยรอมเมอ
 เมื่อจบการศึกษาก็ได้มาทำงานที่เมืองไซปรัส และทำงานที่การรถไฟอินโดจีนและรับจ้างอยู่ใน
 โรงงานรถไฟโกลด์เบอโรน (Vinh) อันเป็นสถานที่ที่กระทุบความไม่พอใจได้เขาเมื่อเห็นว่า
 เกือบร่วมงานกับที่เมืองไซปรัสก็เกิดความคิดที่จะไปทำงานที่เมืองไซปรัส จึงได้กลับไปบ้านเกิดเมืองนอน
 ในปี ๑๙๑๐ หลังจากที่จากไซ ๒๐ ปีจะได้เข้าร่วมในขบวนการลัทธิอริบ ซึ่งยังขอให้ได้รับ
 ภายใจเมืองไซปรัสในการต่อสู้กับระบอบของกลางที่มีจากค.ศ. ๑๘๗๖ ถึง ๑๙๑๐

^{๕๓} เรื่องเพียกกัน
^{๕๔} ขุนนาง หน้า ๓๖๔
^{๕๕} Siobok หน้า ๒๕

ในปี ค.ศ. ๑๙๕๗ เขาได้แต่งงานกับลูกสาวชาวญวนซึ่งทำงานอยู่ในที่ทำการไปรษณีย์และ
 ไตรเวงที่เมืองชาครัง (Nha Trang) และเป็นผู้เห็นใจของชาวญวน หลังจากที่ถูกระงับจาก
 หน่วยงานราชการสหรัฐฯ ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๖๕ แล้ว เจ้าลูกบุญเลี้ยงของความซนแท้ถือ
 เองพวกลาวอิสระที่ให้ความเห็นอย่างหนึ่งอย่างหนึ่งกับของงานแผนไทรเวงที่จังหวัดสงขลาและกรรมการพรรคก๊กอ่าว
 (Lao Liberation Committee) ซึ่งในที่สุดก็ถูกจับกุมในปีนั้น และต่อมาที่เข้าขงของรัฐบาล
 คณะกรรมการที่จากกรุงเฮงไซไปตั้งที่เมืองเวียงจันทน์ในเวียดนามเหนือ และจากนั้นเองที่
 เขาได้ถูกส่งกลับไปยังประเทศจีนเพื่อรับการอบรมทางด้านของไปรษณีย์ใน ค.ศ. ๑๙๖๗ ภายวิ
 ษการอันดีเองที่ช่วยให้ เจ้าลูกบุญเลี้ยงมีความเต็มอกเต็มใจในการที่จะพยายามที่จะ
 เอกตราของภรรยา ซึ่งเขาเห็นว่าสอดคล้องกับแนวความคิดและการกระทำเป็นงานของชุมชนการ
 ชีวีความเป็น

ในระหว่างที่เจ้าเพชรราชเจ้ารัฐลาวอิสระเข้ามาตั้งอยู่ในไทยนั้น เจ้าลูกบุญเลี้ยง
 ก็ร่วมอยู่ในคณะที่คอยดูแลเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศในรัฐบาลของเจ้าลูกบุญเลี้ยง โดยเนื้อแท้แล้ว
 เขาเป็นผู้ที่รักชาติจีนอย่างรุนแรง เมื่อเจ้าลูกบุญเลี้ยงได้ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี
 และยอมกลับไปลาวตามคำชักชวนของพระเจ้านั้น เจ้าลูกบุญเลี้ยงได้เห็นว่าได้มีการกระทำนั้น
 เสนอ และได้ตั้งใจว่าจะไม่เอาลูกสาวของตนไว้ให้ไว้ให้บุตรหลานไปแต่บุตรหลานที่ต่างประเทศ ได้
 ขอรับในอเมริกาแล้วจะเป็นลูกของเขารวมทั้งชื่อที่ตัวเองในชื่อให้เอกตราของภรรยา แต่
 อเมริกาที่เกรงใจรัฐบาลจีนไม่รับก็เลยส่งไปให้ลูกสาวไปอยู่ด้วยที่ลาว เขาก็ขาด
 เวทีออกเดินทาง และจะอยู่ในทางมอบธรรม ประจวบกับเรื่องจีนหรือเวียดนามอินทนิล

๕๐ Lancaster ๒๕๓ ๕๓

๕๑ คำว่า Viet Minh แปลว่า Viet Nam Doc Lap Dong Minh แปลว่า ญวนอินทนิลเพื่อ
 ความเป็นเอกตราของเวียดนาม (Vietnam Independence League) ซึ่งจัดตั้งขึ้น
 ในปี ๑๙๔๐ โดย Ho Chi Minh ร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ลาวของ (Lao Dong)
 การในลาวว่า Viet Minh โดยเอาส่วนและส่วนที่นั้นตั้งชื่อไปตั้งกลางนามของ
 Ho Chi Minh ตามจริงแล้วว่าเป็นกลางนาม อันนี้จึงชื่อญวนอินทนิล
 Lien-viet ตั้งเมื่อ ๑๙๔๐ และเมื่อถึงกลางปีมีชื่อที่ออกให้ในชื่อลาวจะเป็นภาษาพูด
 ของที่ใด

ของเจ้าสุภานุวงศ์ทรงอ้างเหตุผลว่า เมื่อตนถูกเอกราชในเวลานั้นในกรณีนี้เองก็ยังไม่พอ เพราะ
เช่นนี้ประจักษ์ว่าตนมิอาจได้เอาพระองค์มาถนอมรักษาและรักษาพระองค์ของเจ้าสุภานุวงศ์และ
จหมณการของเขาได้เช่น

๙. ประวัติเกี่ยวกับเอกราชในรัชกาลวชิราวุฒินครราชสีมา พ.ศ. ๑๙๔๕

อาวณะจะโทกรี้ทรงจากเมืองเสร์ให้เจ้าพระเนตรวิเชียรเอกราชภายในเขตเมืองเสร์และตาม
ศูนย์สุภานุ พ.ศ. ๑๙๓๙ ต่อจากนั้นเจ้าเอกราชนั้นก็ยังไม่พอ เพราะในกิจการสัมพันธกับ
ทางนคร เทพ การทหาร และราชการยังมีเรื่องให้เจ้าพระเนตรวิเชียรเป็นเอกราชนั้นจะทำการ
ไป ส่วนในกิจการเมืองเสร์ อาวณะก็ทรงตั้งตัวเองให้โดยชอบแก่กับความร่วมมือเป็นจาก
ฝรั่งเศสออกมา ขณะนี้ในอันที่จะจัดการปัญหาการของราชการจากนั้นเมื่อได้เป็นไปอย่างจริง
จัง ในอาวณะปรากฏว่ามีฐานะที่จัดการของเจ้าเอกราชแล้วและวางโดยละเอียดแล้วด้วย
หัวเมืองของอาวณะระบือให้จัดการแล้วและจากนั้นก็มีเจ้าพระเนตรวิเชียร หัวหน้าใหญ่ของพวก
นี้คือเจ้าสุภานุวงศ์ซึ่งเข้ามาตั้งศูนย์หัวเมืองตามเมืองเสร์ทั้งหมดมี ๑๕๐ และเริ่มตั้งชื่อ
ขบวนกองของตนว่า "ขบวนการ" ซึ่งยาวมาแล้ว ในระหว่างของขบวนการหัวเมืองตามหัวเมือง
ฝรั่งเศสในขณะนั้นเอง เจ้าพระเนตรวิเชียรก็จัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมกับกันอยู่ และยังมี
เดือนมีนาคม ๑๙๔๐ เริ่มมีหนังสือความสนใจมาทางเมืองของอาวณะว่า มีอภัยขบวนการ
มีเหตุเข้าใจเมืองของอาวณะฝรั่งเศสหัวเมืองนั้นเองและก็มีอภัยขบวนการ เจ้าสุภานุวงศ์
ก็จึงตั้งรัฐบาลขึ้นที่เมืองนครราชสีมาซึ่งเดิมมาของรัฐบาลนี้ และตั้งให้ว่า ไทสรชนชาติคนหนึ่ง
ของขบวนการนี้ชื่อรัฐบาลนี้ชื่อเมืองนครราชสีมาการทหาร ฝรั่งเศสเริ่มรู้สึกได้ว่าตนอยู่ในวงล้อม
เพราะนอกจากจะตั้งหัวเมืองของระบือแล้ว ขบวนการยังมีขบวนการเมืองต่างที่ระบือ และ
อีกหนึ่งในกลุ่มของขบวนการต่าง ๆ อยู่ในภาวะที่เริ่มเตรียมพร้อมแล้วที่จะขึ้น
เรื่องในการเจรจาให้ระบือการของขบวนการนี้ลงนามขึ้น ซึ่งทำเป็นมาก่อนหน้าอาวณะเพื่อนใน
กรุงมาซิอันแล้วเร็วเร็วเข้า ในที่สุดเมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๑๙๔๑ จึงได้มีการลงนาม
โดยทางอ้อม
ในสนธิสัญญานี้ชื่อในกรณีระหว่างเมืองเสร์และอาวณะ (France - Laotian Treaty of
Friendship and Association) ซึ่งฝรั่งเศสถือว่าเป็นการปลดเอกราชและอธิปไตย
อันสมบูรณ์ให้แก่อาวณะ เมื่ออาวณะมีการตั้งรัฐบาลขึ้นใน พ.ศ. ๑๙๔๑ และระบือที่ต่างระบือโดย
ไม่จำไว้ของให้มีความเป็นเอกราชฝรั่งเศสแล้ว อาวณะฝรั่งเศสในอาวณะและการควบคุม

๖. ข้างจริงจึงในหน่วยงานราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการต่างประเทศ การทบทวนและการขุดคุ้ย
 ของฝรั่งเศสและสหภาพโซเวียตจะไม่ปรากฏมีผลอะไร... ข้างไรก็ตามเขาก็ยังคงอยู่ภายในสิ่งที่
 เรียกว่า "สหภาพฝรั่งเศส" และในขณะนั้นเขาก็กำลังคิดว่า "เออคราว" นี้มันได้ทำให้
 เจ็บปวดใจในภาคแรก ๆ ของสนธิสัญญาว่า ในด้านการเมืองจะยุติการอ้างถึงความสามารถ
 เหนือของชนกอลการป้องกันรัฐสมาชิกอื่น ๆ ในสหภาพฝรั่งเศส (หมายถึงการอ้างถึง
 เวียดนามซึ่งยกมาว่าในฝรั่งเศสเขาเคยมีสหภาพกับสหประชาชาติภายใต้การอ้างถึง
 เหนือของฝรั่งเศส) เขาก็มีมติเห็นว่า "เออคราว" นี้มันได้ทำให้เจ็บปวดใจในภาคแรก ๆ
 ของสนธิสัญญาว่า ในด้านการเมืองจะยุติการอ้างถึงความสามารถเหนือของฝรั่งเศส
 เหนือของสหประชาชาติ... ข้างไรก็ตามเขาก็ยังคงอยู่ภายในสิ่งที่เรียกว่า "สหภาพ
 ฝรั่งเศส" และในขณะนั้นเขาก็กำลังคิดว่า "เออคราว" นี้มันได้ทำให้เจ็บปวดใจในภาคแรก ๆ
 ของสนธิสัญญาว่า ในด้านการเมืองจะยุติการอ้างถึงความสามารถเหนือของฝรั่งเศส
 เหนือของสหประชาชาติ... ข้างไรก็ตามเขาก็ยังคงอยู่ภายในสิ่งที่เรียกว่า "สหภาพ
 ฝรั่งเศส" และในขณะนั้นเขาก็กำลังคิดว่า "เออคราว" นี้มันได้ทำให้เจ็บปวดใจในภาคแรก ๆ
 ของสนธิสัญญาว่า ในด้านการเมืองจะยุติการอ้างถึงความสามารถเหนือของฝรั่งเศส
 เหนือของสหประชาชาติ... ข้างไรก็ตามเขาก็ยังคงอยู่ภายในสิ่งที่เรียกว่า "สหภาพ
 ฝรั่งเศส" และในขณะนั้นเขาก็กำลังคิดว่า "เออคราว" นี้มันได้ทำให้เจ็บปวดใจในภาคแรก ๆ
 ของสนธิสัญญาว่า ในด้านการเมืองจะยุติการอ้างถึงความสามารถเหนือของฝรั่งเศส
 เหนือของสหประชาชาติ...

๗. ข้างไรก็ตามเขาก็ยังคงอยู่ภายในสิ่งที่เรียกว่า "สหภาพฝรั่งเศส" และในขณะนั้น
 เขาก็กำลังคิดว่า "เออคราว" นี้มันได้ทำให้เจ็บปวดใจในภาคแรก ๆ ของสนธิสัญญาว่า
 ในด้านการเมืองจะยุติการอ้างถึงความสามารถเหนือของฝรั่งเศสเหนือของสหประชาชาติ...
 ข้างไรก็ตามเขาก็ยังคงอยู่ภายในสิ่งที่เรียกว่า "สหภาพฝรั่งเศส" และในขณะนั้นเขาก็
 กำลังคิดว่า "เออคราว" นี้มันได้ทำให้เจ็บปวดใจในภาคแรก ๆ ของสนธิสัญญาว่า
 ในด้านการเมืองจะยุติการอ้างถึงความสามารถเหนือของฝรั่งเศสเหนือของสหประชาชาติ...
 ข้างไรก็ตามเขาก็ยังคงอยู่ภายในสิ่งที่เรียกว่า "สหภาพฝรั่งเศส" และในขณะนั้นเขาก็
 กำลังคิดว่า "เออคราว" นี้มันได้ทำให้เจ็บปวดใจในภาคแรก ๆ ของสนธิสัญญาว่า
 ในด้านการเมืองจะยุติการอ้างถึงความสามารถเหนือของฝรั่งเศสเหนือของสหประชาชาติ...
 ข้างไรก็ตามเขาก็ยังคงอยู่ภายในสิ่งที่เรียกว่า "สหภาพฝรั่งเศส" และในขณะนั้นเขาก็
 กำลังคิดว่า "เออคราว" นี้มันได้ทำให้เจ็บปวดใจในภาคแรก ๆ ของสนธิสัญญาว่า
 ในด้านการเมืองจะยุติการอ้างถึงความสามารถเหนือของฝรั่งเศสเหนือของสหประชาชาติ...